

תוכנית בתי הקברות*

אנשים ישמחו לבוא לבקר את אביהם שנפטרו

מאמין שלו. והוא מאמין כי תוכנית גן הזכרון הנפלא שלו לא תשאר בגדר של זכרון נפלא בלבד.

שערוריה בקייטנה

פנים צוחקות של נערים ונערות חייכו מעל גבי חוברת התעמולה המקופלת. הם נראו משחקים בכדור, מטילים, משתכשכים כמו הבריכה הכחולים כצבע הדפוס בו מודפסת החוברת. מתחת לכמה תמונות של פרצופים אמריקאים התנוססה כתובת ש' אמרה בערך כך: אנחנו עשינו חיים משוג' עים — בילינו בקייטנה של מלון ולידור.

במשך השנים האחרונות הפכה הקייטנה של מלון ולידור לשם דבר. הורים אמידים היו מזמינים מקום מראש, שולחים את בניהם לקייטנה לתקופה של מחזור אחד או שניים. אך נראה שהמזמינים שיצאו למקום העביר את בעל המלון על דעתו.

חבלי תליה בחדר. בביתו של עורך דין תל-אביבי צילצל הטלפון. "אמא, בואי מהר לקחת אותי", יבב קולה של ילדה. "אני לא רוצה להיות יותר בקייטנה". האם הנרגשת — שבעלה נסע לרגל עסי' קיו לחוף-לארץ, ביותו בטוח כי הימצ' אות הילדים בקייטנה תאפשר לאימם לנוח — מיהרה למלון ולידור כדי לבדוק מה קרה לילדה. במשך שלוש שעות ביקרה שם האם שראתה דברים מוזעזעים וסיפרה:

"רשמתי את שני ילדי, בני בן האחת עשרה ובתי בת התשע, לקייטנת ולידור. כי שוכנעתי עליידי הפירסומת הרבה ששם הם יהנו. המחנה שניגלה לפני בהגיעי לבקר את בתי היה איום. בחוברות התעמולה הובטח כי הילדים ישיכנו בחדרים של שש מיטות, יהיו מטילים בארץ, יבקר במח' נות צבא ובכנסת ואם ירצו — יוכלו אפי' לו לרכוב על סוסים.

"אולם במציאות היה המצב שונה לחלו' טין. כשבאתי מצאתי את בתי שוכבת בחדר מזוהם. כתוצאה מהאבק היא קיבלה מחקת של ברונכיט אסטמטית וכמעט שלא יכלה לנשום. גם אחיה גר בתנאים איומים של תשע מיטות בחדר, שבין קירותיו נמתחו חבלים לתליית בגדיים. הנהלת המלון הב' טיחה שהמחזור יהיה בן 80 קייטנים ולבסוף דחסו במקום 170.

"למרות שבחברות הפירסומת הובטחה הוודמנות, להיפגש עם נוער מארצות שר' נות', אסרו המדריכים בפירוש פגישות בין בנים ובנות, לא ניסו למצוא כל גשר ל' קירוב הלבבות עם הקייטנים הזרים שהיו במקום. שלא לדבר על כך שלא היה זכר ל' ביקור במחנות צבא ורכיבה על סוסים."

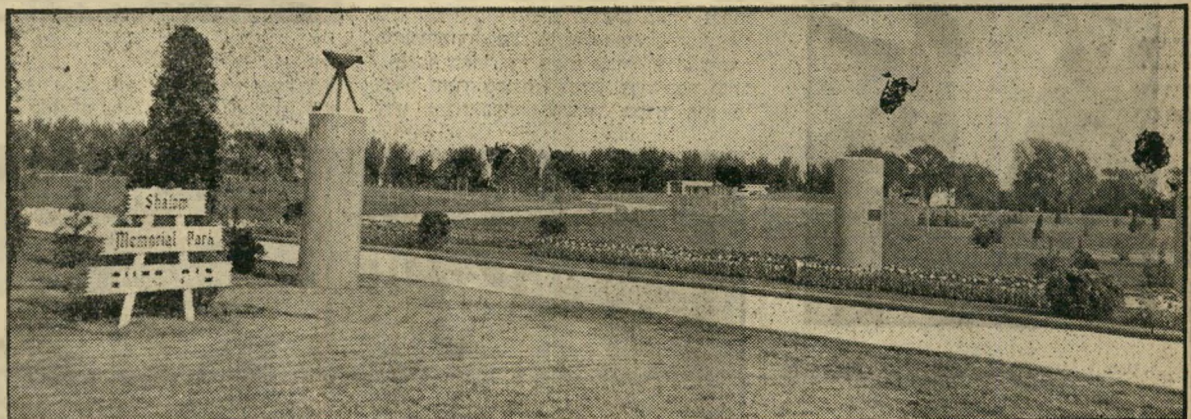
נוכח התייפחיותיה של הבת לא נותרה לאם ברירה אחרת מאשר לקחת אותה ואת אחיה חזרה הביתה. אולם, החליטה, זה אינו סוף פסוק. מיד כשיחזור בעלה ארצה מתכוננת האם לאסוף עוד מספר ניכר של הורים, שהתמרמרו אף הם על התנאים בהם הוחזקו בניהם בקייטנת המלון, לבקש ממנו לתבוע את הנהלת המלון לדין.

* המספרים מסמנים את שמות החלקות, שהם: לדוגמא: (ii) מכפלה, (iii) רמה, (iv) כרמל, (x) אורט, (x) מגדל הזכרון, (xi) חבון, (xii) גלבוע.

שנתבקש להתחיל בברור האפשרויות. "אני מעדיין לבנות את גן הזכרון עבור יהודים אמריקאים שירצו להיקבר בישראל", ביקש מפרקליטו להסביר במשרדים הנוגעים ב' דבר. "זה יכניס למדינה מטבע זר, יקשור את קרובי הנפטר לארץ."

אולם כפי שהסתבר לספילקי במשך שלוש השנים האחרונות, מעדיפות החברות קדישא לקבל את היהודים האמריקאים כשהם עדיין חיים, לקבוע בעצמן את העריפי הקבורה וסדריה. הם הציעו לו להתפשר על סכום כלשהו ולהסתלק מהרעיון. אך ספילקי סרב, הודיע להגן: "יש לי בית קברות בשיקאגו שמכניס לי אלפי דולארים. אני לא צריך את הכסף שלכם. כל מה שאני רוצה זה ש' יהודים יוכלו להיקבר במקום נפלא כמו גן הזכרון."

לכן המשיך ספילקי לעבוד במרץ על תוכניתו. הוא התקשר עם מחזיקי קרקעות שונים, קיבל כמה הצעות לרכישת חלקות קרקע במקומות שונים בארץ. עם ההצעות ביזו עלה על הליקופטר, סירר מעל לחלקות המוצעות, נחת לבסוף על אחד הרכסים ש' מול מיסוף שמשוון, ליד ירושלים. "כאן אקים את הגן", החליט. "יהודי ארצות הברית ישמחו להיקבר בסביבות ירושלים."

גן הזכרון "שלו" בשיקאגו

"לקרן הקייטת — 25 סנט"

לאחר שקבע את מקום הגן, התקשר עם הארכיטקט החיפאי צבי מילר, מי שתיכנן את הגן הפרסי בחיפה, הזמין אצלו תוכנית מפורטת של בניין המקום וסוגי הנטיעות. "אעשה מן המקום העתק מדויק של בית החיים בשיקאגו", הבטיח. "רק שסוג ה' נטיעות יהיה קצת שונה, בגלל תנאי הקר' קע, ובמקום מצבות מלוח נחושת, יהיו ב' גן-הזכרון הירושלמי לוחות גרניט אדומה."

הכבוד למת. התוכנית נמצאת כבר ב' שלבי ביצוע. בשלבים הראשונים יושקעו כמה אלפי דולארים וכסום ההשקעה הכולל יגיע למעלה ממיליון דולאר. אחר-כך, מב' טיה ספילקי, יוכנס חלק מן ההכנסות ל' חברת נאמנות וההון המצטבר ישמש כקרן קבועה לשמירה על שלמות הגן.

"ארץ מחקדת נמדדת לפי הכבוד שהיא נותנת למתיה", מכריז ספילקי על האני'

ואקים בו בית-קברות לתפארת לקבור יהודי ארצות הברית שם ... יוענו בעלי חלקות הקרקע למשה: 400 דונאם בני בניך מהו את מתוך קבור. יוקם גן-הזכרון שלום, הוא בית-הקברות אשר בהרי ירושלים, ליד צומת שמשון, וכל עץ השדה אשר בכל גבולו טיב.

פארפראזה זו על עיסקת רכישת מערת המכפלה עליידי אברהם אבינו, תורה וגש' נתה בישראל בחודשים האחרונים. המכפלה תקום ותחיה מחדש על הרי ירושלים, אם כי בצורה שאפילו אברהם אבינו לא חלם עליה. כך, על כל פנים, מקוה היהודי ה' אמריקאי הדינאמי, משה (מיר) ספילקי, ש' החליט לחולל מהפכה בצורת בתי-הקברות במדינה.

שמורת טבע אכסוטית. עיוד כמה שנים ימותו יהודי ארצות-הברית לשבוק חיים לכל חי. הם יהיו פשוט מאשרים. כי תמורת סכום של כאלף דולאר יוכלו לקנות להם אחוזת-קבר בגן-הזכרון הנפלא שיקום, לפי המקוה, בהרי ירושלים.

הרעיון צץ במוחו של ספילקי (54), לפני קרוב לשבע שנים. היהודי האמריקאי, תושב שיקאגו, שהגיע לארצות-הברית לפני למעלה מארבעים שנה, ביקר או במדינת קאליפור' ניה. אחד הדברים שמשכו במיוחד את ליבו של סוחר-הקרקעות, היה בית הקברות ה' נוצרי שבמקום. היה זה בית-קברות שה' כיר בצורה מפתיעה את בית-הקברות ה' הוליבדי, אשר שימש נושא לפארודיה ה' מוחצת על ארצות-הברית, בספרו של הסופר הבריטי אחלון בו, Beloved One. בית' קברות בו כל פינה דמתה לשמורת-טבע אכסוטית.

אבל ספילקי לקח את העניין דחא ב' רצינות. הוא חשב לעצמו: מדוע לא להקים בית-קברות יהודי דומה בשיקאגו? כאחד האנשים המרכזיים בקהילה המקומית, אסף ספילקי סינדיקט של עשרה משקיעים, הקים בהשקעה של 400 אלף דולאר את בית' הקברות, לו קרא "שלו" גן-הזכרון, בית' החיים."

חתונות בבית-הקברות. עד מהרה הפך הגן לאחת הקהילה היהודית של ש' קאגו. סיפר ספילקי עצמו:

"כונתנו היתה ליצור מקום שאליו יש' מחו אנשים לבוא לבקר את אמם או אבי' הם שנפטרו. לכן גם לא קראנו לגן-הזכרון שלנו, בית-קברות' אלא, בית-החיים". "כל הנכנס לבית-החיים לא היה רואה זכר למצבות. סביב כביב השתרעו לעיניו משטחי דשא בלבד. רק כשפוסעים בשבילים מתגלות מצבות הנחושת המונחות בלוח מאונן שלוש סנטימטרים מתחת לדשא. ב' פתח הגן ישנה מפה גדולה ולפיה מוצא כל

ביקש למסור את גופתו לצרכים רפואיים, לא להתאבל עליה, ולא להודיע על פטירתו. קרוביו היחידים של האיש, שהיה בחייו גבה-קומה ויפה-תואר, היו אשה, ממנה הת' גרש לפני כחמש שנים ושתי אחייניות מבר' גרות, שתיהן נשואות, אותן אימץ האיש בשעתו כננותיו, גידל אותן ודאג להן כאב. אולם כאשר נפתחה צחאתו של איש' העסקים שנפטר, התברר כי הוא לא השאיר הרבה מרכושו לקרוביו. למרות שציין ב' צחאתו כי הוא רוצה שבנותיו המאומצות יהנו מחלק מהירושה, השאיר האיש את מר' בית רכושו לגבר זר שלא היה מוכר לאח' ייניות. בין השאר ציפה האיש לגבר זה וילה' כסביבת תל-אביב שהיתה מושכרת לאחריה. **קשרים לא חוקיים.** האחייניות ש' תמהו מדוע השאיר אביהן המאמץ את מר' בית רכושו לגבר שאינו מוכר להן, החלו לחקור בענין. התברר להן שאותו גבר, אף הוא ממוצא גרמני, ידוע כרוק מושבע. תקופה מסוימת התגורר אביהן המאמץ יחד עם גבר זה בדירה אחת בירושלים. לפי הרמזים והסיפורים שקלטו, הסתבר להן כי בין הנפטר לבין היורש היו קיימים יחסים הומוסקסואליים.

עיוד שלפי דין ההלכה היהודית מתחלקת ירושתו של נפטר לפי שיעור קבוע בין קרובי משפחתו לפי מידת קירבתם, הרי לפי הדין האזרחי הקיים בארץ רשאי אדם לצאת את רכושו לכל מי שעולה בדעתו. אפילו אם השאיר אחריו יתומים שנותרו ללא מפרנס והוא משאיר את כספו לכלבו, יש לקיים את הצאה בתנאי שיכוח כי בשעת כתיבת הצוואה היה האיש במצב של שיקול-דעת וכי לא שכח את קרובי משפחתו. אי' השיכחה מתבטאת בנה שבצאה מוזכרים הקרובים או מוענק להם אפילו סכום סמלי של אגורה אחת.

מכיון שבצחאתו של איש-העסקים הוזכרו בנותיו המאומצות, לא היה מקום לטעון כי בשעת כתיבת הצוואה שכח האיש על קיר' מן. אלא ששתי הבנות לא היו מוכנות לוותר על רכוש אביהן המאמץ לטובת גבר זר. הן החליטו להגיש תביעה משפטית לביטול הצהאה. תביעה זו תחבס כנראה על שתי טענות. בטענה אחת ינסו האחיות לטעון כי הצהאה אינה בת-תוקף כיון שגבר' חבה לטובת אדם עמו היו לנפטר קשרים מסוג בו יכול היה היורש להשתמש בהן למטרות לחץ.

טענה שניה תסתמך כנראה על הסעיף ה' קובע שאין לקיים צהאה שהיא בניגוד ל' טובת הכלל. מאחר שהירושה צותה ליורש עמו קיים הנפטר יחסים המוגדרים בחוק כעבירה פלילית, יטענו האחיות, כי קיום הצהאה כמוהו כהכרה בקשרים מסוג זה. בית-המשפט יצטרך לקבוע אם אמנם נופל

מעמדו של ידוע-בציבור ממעמדה של ה' ידוע-בציבור.

עסקים

גן הזכרון הנפלא

יקט טסה טעל פני ביתו, וידבר אל בני ישראל לאמור: גר ותושב אנוכי עמכם. תנו לי אחוזת קבר עמכם ואקברת את מתי יהודי ארצות-הברית.

יענו בני ישראל, ובראשם החברה קדי' שא: שמעינו אדוני, אורח ותייר אתה בקר' בנו, במיטב בתי-הקברות בשישראל קבור את מתוך, איש מתנתו את קברו לא יכלה טעך מקבור את מתוך ...

וידבר אתם לאמור: שמעונו ופגענו לי ב' מוסדות המוסמכים הרבים ... וידבר אל ה' מוסדות, הרשויות, ואל משרדי הממשלה ה' שונים לאמור: נתתי כסף ותנו לי השדה